
MONOGRAFIE PRAWNICZE

ZNACZENIE TRANSEUROPEJSKICH
SIECI ENERGETYCZNYCH
DLA ZAPEWNIENIA
BEZPIECZEŃSTWA
ENERGETYCZNEGO

ILONA PRZYBOJEWSKA

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

ILONA PRZYBOJEWSKA • ZNACZENIE TRANSEUROPEJSKICH
SIECI ENERGETYCZNYCH DLA ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA
ENERGETYCZNEGO

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Karol Kulig

**TEORIA PRACOWNICZEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI
PORZĄDKOWEJ**

Dominik Gajewski (red.)

**MIĘDZYNARODOWE UNIKANIE OPODATKOWANIA.
WYBRANE ZAGADNIENIA**

Małgorzata Sieradzka

**OPLĄTY PÓŁKOWE JAKO CZYN NIEUCZCIWEJ
KONKURENCJI**

Jarosław Grykiel

**UPRAWNIENIA WIERZycIELA Z UMOWY PRZEDWSTĘPNEJ
W RAZIE JEJ NIEWYKONANIA LUB NIENALEŻYTEGO
WYKONANIA PRZEZ DŁUŻNIKA**

Katarzyna Samulska

**ZASADA SZYBKOŚCI POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO
W PRAWIE POLSKIM**

Kinga Michałowska

**NIEMAJĄTKOWE WARTOŚCI ŻYCIA RODZINNEGO
W POLSKIM PRAWIE CYWILNYM**

Mikołaj Hermann, Sebastian Sykuna (red.)

WYKŁADNIA PRAWA. TRADYCJA I PERSPEKTYWY

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

**ZNACZENIE TRANSEUROPEJSKICH
SIECI ENERGETYCZNYCH
DLA ZAPEWNIENIA
BEZPIECZEŃSTWA
ENERGETYCZNEGO**

ILONA PRZYBOJEWSKA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017

Wydawca: Natalia Adamczyk

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-9431-2

ISBN e-book 978-83-255-9432-9

Spis treści

Przedmowa	IX
Wprowadzenie	XIII
Wykaz skrótów	XVII
Wykaz źródeł	XXI
Rozdział I. Transeuropejskie sieci energetyczne jako obszar aktywności Unii Europejskiej immanentnie związany z kwestią bezpieczeństwa energetycznego	1
§ 1. Definicja bezpieczeństwa energetycznego	1
I. Bezpieczeństwo energetyczne jako stan determinowany okolicznościami faktycznymi	1
II. Bezpieczeństwo energetyczne jako stan zależny od infrastruktury energetycznej	5
III. Pojęcie bezpieczeństwa energetycznego w prawie unijnym i polskim	12
IV. Bezpieczeństwo energetyczne w ujęciu doktryny nauk społecznych	24
V. Elementy konstrukcyjne pojęcia bezpieczeństwa energetycznego	29
§ 2. Klasyczny element definicyjny: zagwarantowanie ciągłości dostaw energii	31
§ 3. Specyficzny element definicyjny: zapewnienie zliberalizowanego i konkurencyjnego rynku energii	35
§ 4. Akcesoryjny element definicyjny: przestrzeganie wymogów ochrony środowiska naturalnego	45
§ 5. Transeuropejskie sieci energetyczne jako środek nakierowany na zapewnienie funkcjonowania rynku wewnętrznego: traktatowe umocowanie sieci transeuropejskich	58
§ 6. Usytuowanie transeuropejskich sieci energetycznych w kontekście innych sfer działalności Unii Europejskiej	67
I. Transeuropejskie sieci energetyczne w kontekście unijnej polityki spójności	67

II. Transeuropejskie sieci energetyczne w kontekście unijnej polityki energetycznej	72
III. Transeuropejskie sieci energetyczne w kontekście unijnej polityki w zakresie środowiska naturalnego	94
§ 7. Wnioski	101
Rozdział II. Transeuropejskie sieci energetyczne a zagwarantowanie ciągłości dostaw energii	107
§ 1. Koncepcja solidarności energetycznej	107
I. Solidarność w prawie pierwotnym Unii Europejskiej	107
II. Solidarność energetyczna a bezpieczeństwo dostaw w aktach prawa pochodnego Unii Europejskiej	112
III. Solidarność energetyczna a budowa infrastruktury energetycznej w aktach prawa pochodnego Unii Europejskiej	122
IV. Solidarność energetyczna w ujęciu doktryny	136
V. Przyszłość solidarności energetycznej	142
§ 2. „Geopolityka rurociągów” a podejście wolnorynkowe	148
§ 3. Prawne ukształtowanie procesu decyzyjnego w zakresie budowy i rozwoju transeuropejskiej infrastruktury energetycznej	154
§ 4. Możliwość ograniczenia swobód unijnych z uwagi na interes publiczny związany z budową i rozwojem transeuropejskich sieci energetycznych – bezpieczeństwo energetyczne	169
§ 5. Pojęcie usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym i implikacje klasyfikacji przesyłu i dystrybucji energii do przedmiotowej kategorii usług	171
§ 6. Zewnętrzny wymiar polityki energetycznej Unii Europejskiej	178
§ 7. Ochrona inwestycji w transeuropejskie sieci energetyczne	185
§ 8. Ochrona infrastruktury krytycznej	198
§ 9. Wnioski	200
Rozdział III. Transeuropejskie sieci energetyczne a zapewnienie zliberalizowanego i konkurencyjnego rynku energii	209
§ 1. Transeuropejskie sieci energetyczne na zliberalizowanym rynku energii: antagonizm między stopniem liberalizacji a poziomem bezpieczeństwa energetycznego?	209
§ 2. Elementy liberalizacji sektora związane z infrastrukturą energetyczną sprzyjające zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego	224
I. <i>Unbundling</i>	225

II. Zasada dostępu stron trzecich (TPA)	247
III. Zastrzeżenia co do zakresu liberalizacji i konkurencji wzmacniające bezpieczeństwo energetyczne	264
1. Klauzula Gazpromu	265
2. Zakaz porozumień ograniczających konkurencję i zakaz nadużywania pozycji dominującej jako instrumenty wzmacniające bezpieczeństwo dostaw	273
§ 3. Wnioski	280
Rozdział IV. Transeuropejskie sieci energetyczne a przestrzeganie wymogów prawa ochrony środowiska	287
§ 1. Bezpieczeństwo ekologiczne jako implikacja zasady zrównoważonego rozwoju i zasady integracji	287
§ 2. Bezpieczeństwo ekologiczne jako wynik adekwatnego wyważenia rozbieżnych celów w kontekście złożonego charakteru unijnej polityki w dziedzinie środowiska naturalnego	300
§ 3. Klauzula nadrzędnego interesu publicznego jako uzasadnienie odstąpienia od wymogów prawa ochrony środowiska	326
§ 4. Powiązania między unormowaniami dotyczącymi transeuropejskich sieci energetycznych a unormowaniami w zakresie prawa ochrony środowiska	330
§ 5. Zagrożenia związane z budową i rozwojem infrastruktury energetycznej i ich wpływ na wymiar prewencyjny i sankcyjny unormowań prawa ochrony środowiska	338
§ 6. Wnioski	357
Zakończenie	365
Indeks rzeczowy	375

Przedmowa

Niniejsza monografia stanowi zaktualizowaną i zmodyfikowaną wersję pracy doktorskiej autorki, pisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. *Stanisława Biernata* w Katedrze Prawa Europejskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego i obronionej w czerwcu 2015 r.

Tematem pracy jest kwestia powiązań zachodzących pomiędzy prawnymi aspektami budowy i funkcjonowania transeuropejskich sieci energetycznych a stanem bezpieczeństwa energetycznego. Tak określona tematyka skutkuje również koniecznością dokonania w ramach pracy analizy prawnych instrumentów bezpieczeństwa energetycznego w kontekście budowy i funkcjonowania transeuropejskiej infrastruktury energetycznej. Jak wskazuje sam temat, praca dotyczyć będzie głównie prawa unijnego, z szerszym odniesieniem do prawa polskiego w przypadkach, gdy odniesienie takie jest uzasadnione w kontekście prowadzonych rozważań.

Celem monografii jest analiza określonej tematyki prawnej, a przede wszystkim weryfikacja tezy, że budowa i funkcjonowanie transeuropejskiej infrastruktury energetycznej bezpośrednio oddziałują na poziom bezpieczeństwa energetycznego, stanowiącego, w świetle obranej definicji, trójelementową konstrukcję, obejmującą zagwarantowanie ciągłości dostaw energii, zapewnienie zliberalizowanego i konkurencyjnego rynku energii oraz przestrzeganie wymogów ochrony środowiska naturalnego. Wydaje się, że w zakresie tak określonej tezy istnieje luka badawcza, odnosząca się do problematyki prawnych powiązań pomiędzy zagadnieniami z zakresu budowy i funkcjonowania transeuropejskich sieci energetycznych a właśnie kwestią bezpieczeństwa energetycznego. O ile bowiem nie brakuje opracowań analizujących rzeczywiste znaczenie pojęcia bezpieczeństwa energetycznego na tle różnorodnych regulacji prawa międzynarodowego, unijnego i wreszcie polskiego, o tyle nie występują prace sytuujące kwestię bezpieczeństwa energetycznego w szczególnym kontekście transeuropejskiej infrastruktury energetycznej i koncentrujące się na zbadaniu tak sformułowanego tematu.

Podstawową metodą badawczą, która znajdzie zastosowanie w niniejszej pracy, będzie metoda dogmatycznoprawna. Zostanie ona użyta dla zanalizowania regulacji unijnego prawa pierwotnego i pochodnego, a pomocniczo również prawa międzynarodowego i prawa polskiego. Uwzględnione zostanie również orzecznictwo, jak też akty *soft law*, takie jak komunikaty i wytyczne Komisji Europejskiej. Kolejną ważną metodą badawczą wykorzystywaną w niniejszej pracy będzie metoda teoretycznoprawna. Pomocniczo użyta będzie również metoda historycznoprawna, dla ukazania istotnych zmian zachodzących w poszczególnych prawnych instrumentach – wraz ze zmieniającym się

stanem normatywnym bądź w trakcie trwania procesu legislacyjnego dotyczącego danego aktu. W ograniczonym przez problematykę niniejszej pracy zakresie zastosowana zostanie również metoda socjologiczna, polegająca na przedstawieniu prawa w działaniu, tj. praktycznego przełożenia danych unormowań na przykład na budowę czy funkcjonowanie elementów transeuropejskiej infrastruktury energetycznej.

Z określoną powyżej problematyką skorelowany został podział pracy na kolejne rozdziały. I tak, rozdział I stanowi otwarcie poruszanej materii, podejmując próbę definicji bezpieczeństwa energetycznego przy pomocy różnego rodzaju determinantów o charakterze prawnym i faktycznym. Przedstawiona zostanie w nim również trójelementowa koncepcja bezpieczeństwa energetycznego, obejmująca element klasyczny (zagwarantowanie ciągłości dostaw), element specyficzny (zapewnienie zliberalizowanego i konkurencyjnego rynku energii) i wreszcie element akcesoryjny (przestrzeżenie wymogów ochrony środowiska naturalnego). Rozdział ten zawierać będzie również analizę regulacji prawnych, zarówno w zakresie traktatowego umocowania transeuropejskich sieci energetycznych, jak również prawa pochodnego, bowiem przeprowadzenie dalszych rozważań byłoby niemożliwe bez przedstawienia, choćby pokrótce, reguł rządzących unijną polityką w zakresie transeuropejskich sieci energetycznych. Prowadzone rozważania pozwolą na ukazanie istoty i wielopłaszczyznowości powiązań istniejących pomiędzy budową i funkcjonowaniem transeuropejskiej infrastruktury energetycznej a innymi sferami aktywności Unii Europejskiej. Z kolei rozdział II poświęcony będzie analizie klasycznego elementu definicyjnego bezpieczeństwa energetycznego, czyli zapewnieniu ciągłości dostaw. Jest to czynnik najczęściej utożsamiany z bezpieczeństwem energetycznym i w istocie rzeczy konstytutywny dla zagwarantowania jego optymalnego poziomu. Zagadnienia powiązane z bezpieczeństwem dostaw przedstawione zostaną w kontekście budowy i funkcjonowania transeuropejskiej infrastruktury energetycznej. Rozdział III koncentrować się będzie na analizie specyficznego elementu definicyjnego, tj. zapewnieniu zliberalizowanego i konkurencyjnego rynku. W pierwszej kolejności zanalizowana zostanie kwestia rzeczywistego bądź pozornego charakteru antagonizmu pomiędzy stopniem liberalizacji rynku energii a poziomem bezpieczeństwa energetycznego. Następnie analizie poddane zostaną elementy liberalizacji sektora pozostające w związku z infrastrukturą energetyczną, które w istotny sposób oddziałują na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego. Natomiast kanwą dla rozważań w ramach rozdziału IV będzie akcesoryjny element definicyjny, tj. przestrzeżenie wymogów ochrony środowiska naturalnego w zakresie budowy i funkcjonowania transeuropejskich sieci energetycznych. Przedmiotem badań będzie w szczególności kwestia rozwiązywania konfliktów pomiędzy rozbieżnymi interesami, z których jeden ucieleśnia konieczność przestrzegania względów ochrony środowiska. Kwestia ta ma niebagatelne znaczenie, gdyż konieczność równoważenia konkurencyjnych celów i wartości charakteryzuje politykę energetyczną Unii Europejskiej. Analiza przeprowadzana w ramach tego rozdziału nakierowana jest na ukazanie, jak przedstawiają się re-

Przedmowa

lacje pomiędzy budową i funkcjonowaniem transeuropejskiej infrastruktury energetycznej a przestrzeganiem wymogów ochrony środowiska naturalnego, których inkorporowanie w zakres pojęcia bezpieczeństwa energetycznego stanowi nieuniknioną konsekwencję zastosowania koncepcji zrównoważonego rozwoju i zasady integracji.

Praca uwzględnia stan prawny na dzień 1.4.2017 r.

Kraków, kwiecień 2017 r.

Ilona Przybojewska

Wprowadzenie

„Odpowiednie, zintegrowane i niezawodne sieci energetyczne to nie tylko podstawowy warunek realizacji celów polityki energetycznej UE, ale również warunek realizacji strategii gospodarczej UE. Rozwój naszej infrastruktury energetycznej pozwoli UE nie tylko zapewnić prawidłowo funkcjonujący wewnętrzny rynek energii, ale zwiększy też bezpieczeństwo dostaw, umożliwi integrację odnawialnych źródeł energii, zwiększy efektywność energetyczną oraz zapewni konsumentom korzyści wynikające ze stosowania nowych technologii i inteligentnego wykorzystania energii” – głosi komunikat Komisji Europejskiej „Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie – plan działania na rzecz zintegrowanej europejskiej sieci energetycznej”¹. Wskazane sfery oddziaływania budowy i funkcjonowania infrastruktury energetycznej *de facto* pokrywają się z celami unijnej polityki energetycznej. Co więcej, nawiązują one do elementów powszechnie utożsamianych z pojęciem bezpieczeństwa energetycznego, jakkolwiek pojęcie to, w świetle jego coraz powszechniejszego użycia w obliczu zdarzeń kategoryzowanych jako zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego, często staje się obecnie bardzo nośnym słowem-kluczem o bliżej niesprecyzowanym zakresie znaczeniowym.

Pojęcie **transeuropejskich sieci energetycznych** nie doczekało się satysfakcjonującej, wyrażonej wprost definicji w prawie pierwotnym ani w prawie pochodnym Unii Europejskiej. Obecnie obowiązujące rozporządzenie w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej² definiuje bowiem infrastrukturę energetyczną jako „wszelkie materialne urządzenia lub obiekty należące do kategorii infrastruktury energetycznej, które znajdują się na terytorium Unii lub łączą Unię z jednym państwem trzecim lub większą ich liczbą” (art. 2 pkt 1 rozporządzenia), co samo w sobie nie może być przydatne jako definicja *idem per idem*. W tym kontekście bardziej pomocny jest zakres stosowania poprzednio obowiązującej decyzji ustanawiają-

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie – plan działania na rzecz zintegrowanej europejskiej sieci energetycznej”, COM(2010) 677, wersja ostateczna.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 347/2013 z 17.4.2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję Nr 1364//2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) Nr 713/09, (WE) Nr 714/09 i (WE) Nr 715/09 (Dz.Urz. UE L 115, s. 39 ze zm.).

cej wytyczne dla transeuropejskich sieci energetycznych³ określony w jej art. 2, jakkolwiek przepis ten wymienia wyłącznie instalacje i urządzenia pozostające w zakresie sieci elektroenergetycznych oraz gazowych. Z kolei w rozporządzeniu w sprawie zgłaszania Komisji projektów inwestycyjnych dotyczących infrastruktury energetycznej w Unii Europejskiej⁴ pojęcie infrastruktury zdefiniowano jako „wszelkie instalacje lub części instalacji związane z produkcją, przesyłem i składowaniem, w tym połączenia międzysystemowe między Unią a państwami trzecimi” (art. 2 pkt 1 rozporządzenia Nr 347/2013). Natomiast w polskiej ustawie PrEnerg⁵ pojęcie sieci zostało zdefiniowane jako „instalacje połączone i współpracujące ze sobą, służące do przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii, należące do przedsiębiorstwa energetycznego” (art. 3 pkt 11 PrEnerg). Z kolei zwrot „instalacje” oznacza urządzenia techniczne stosowane w procesach energetycznych z układami połączeń pomiędzy nimi (art. 3 pkt 9 w zw. z art. 3 pkt 10 PrEnerg). Wydaje się, że złotym środkiem – w odniesieniu do próby zrekonstruowania definicji normatywnej – byłoby objęcie zakresem pojęcia **transeuropejskich sieci energetycznych** kategorii infrastruktury wymienionych w załączniku II do obecnie obowiązującego rozporządzenia Nr 347/2013 w powiązaniu z cytowaną definicją infrastruktury energetycznej z tego rozporządzenia, w szczególności zaś z jej drugą częścią („urządzenia lub obiekty (...) które znajdują się na terytorium Unii lub łączą Unię z jednym państwem trzecim lub większą ich liczbą”). Pewną wskazówką może być również postanowienie art. 4 ust. 1 lit. c rozporządzenia Nr 347/2013, który wskazuje, że dla zakwalifikowania danego przedsięwzięcia jako projektu będącego przedmiotem wspólnego zainteresowania projekt taki musi spełniać „którekolwiek z następujących kryteriów: (i) dotyczyć przynajmniej dwóch państw członkowskich, przebiegając bezpośrednio przez granicę dwóch lub większej liczby państw członkowskich; (ii) jest usytuowany na terytorium jednego państwa członkowskiego i ma znaczące skutki transgraniczne określone w załączniku IV pkt 1” (kryteria dotyczące zdolności przesyłowej, mocy, napięcia etc.); „(iii) przebiega przez granicę przynajmniej jednego państwa członkowskiego i jednego państwa należącego do Europejskiego Obszaru Gospodarczego”. Wydaje się, że cytowany fragment stanowi adekwatną definicję słowa „transeuropejskie”, zważywszy na to, że przedrostek „trans” o łacińskim źródłosłowie zazwyczaj tłumaczy się jako „na drugą stronę”, „z drugiej strony (czegoś)”, „(po)za (coś, czymś)”, „(po)przez (coś)”. Dla celów niniejszej pracy użyteczne wydaje się podjęcie próby skonstruowania definicji doktrynalnej transeuropejskich sieci energetycznych – w ocenie autorki, **transeuropejskie sieci energetyczne można zdefiniować jako instalacje, któ-**

³ Decyzja Nr 1364/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6.9.2006 r. ustanawiająca wytyczne dla transeuropejskich sieci energetycznych oraz uchylająca decyzję 96/391/WE i decyzję Nr 1229/2003/WE (Dz.Urz. UE L 262, s. 1).

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 256/2014 z 26.2.2014 r. w sprawie zgłaszania Komisji projektów inwestycyjnych dotyczących infrastruktury energetycznej w Unii Europejskiej, zastępujące rozporządzenie Rady (UE, Euratom) Nr 617/2010 oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) Nr 736/96 (Dz.Urz. UE L 84, s. 61).

⁵ Ustawa z 10.4.1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 220 ze zm.).

rych transgraniczny charakter wyraża się bądź to w ich przebiegu przez granice poszczególnych państw członkowskich czy granice Unii Europejskiej, bądź też w ich kluczowym znaczeniu na skalę Unii Europejskiej albo co najmniej dwóch państw członkowskich. W tak określonych ramach, niniejsza praca koncentruje się w szczególności na infrastrukturze przesyłowej. Już pobieżna analiza aktów prawnych Unii Europejskiej pokazuje bowiem, że w zakresie transeuropejskiej infrastruktury energetycznej podstawowe znaczenie przypisywane jest sieciom przesyłowym (dotyczy to w szczególności wsparcia inwestycji jako projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania).

O ile pojęcie bezpieczeństwa energetycznego będzie przedmiotem szerszej analizy w dalszym toku rozważań, o tyle za celowe należy uznać wyjaśnienie w tym miejscu pojęcia **prawnych instrumentów** na potrzeby niniejszej pracy. **Za prawne instrumenty bezpieczeństwa energetycznego autorka uznaje mechanizmy mające swoje źródło w obowiązujących i przedmiotowo istotnych regulacjach prawnych, przyczyniające się do zagwarantowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa energetycznego, pojmowanego w sposób kompleksowy. Są to zatem instytucje kreowane w różnych aktach prawa pochodnego Unii Europejskiej, związanych w szczególności z jej wieloaspektową polityką energetyczną oraz polityką w dziedzinie środowiska naturalnego.** Ponieważ przedmiotem badań w ramach niniejszej pracy jest zarówno etap budowy, jak i funkcjonowania transeuropejskich sieci energetycznych, z natury rzeczy zwiększa się spektrum instrumentów, które zostaną poddane analizie. Ze względu jednak na określone ramy pracy, pominięte zostaną instrumenty oddziałujące na kwestię bezpieczeństwa energetycznego jedynie w sposób nieznaczny, a uwzględnione zostaną te, których znaczenie jest w tym kontekście istotne.

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

PrEnerg	ustawa z 10.4.1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 220 ze zm.)
PrOchrŚrod	ustawa z 27.4.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 672 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i ze zm.)
TKE	Traktat Karty Energetycznej oraz Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, sporządzone w Lizbonie 17.12.1994 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 105, poz. 985, zał.)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
TUE	Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)
dyrektywa gazowa	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z 13.7.2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE (Dz.Urz. UE L 211, s. 94)
dyrektywa elektroenergetyczna ...	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13.7.2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz.Urz. UE L 211, s. 55)
rozporządzenie Nr 347/2013	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 347/2013 z 17.4.2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję Nr 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządze-

nia (WE) Nr 713/09, (WE) Nr 714/09 i (WE) Nr 715/09 (Dz.Urz. UE L 115, s. 39 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

BURE	Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki
CAP	Aktuell Centrum für angewandte Politikforschung LMU München
CEJISS	Central European Journal of International and Security Studies
CMLR	Common Market Law Review
CQHE	Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
ECR	European Court Reports
EEELR	European Energy and Environmental Law Review
EiE	Energetyka i Ekologia
EILR	Emory International Law Review
ELJ	European Law Journal
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
ICLQ	International and Comparative Law Quarterly
IJEBL	Interdisciplinary Journal of Economics and Business Law
IPG	Internationale Politik und Gesellschaft
JCMS	Journal of Common Market Studies
JEEA	Journal of the European Economic Association
JEL	Journal of Environmental Law
JE&NRL	Journal of Energy & Natural Resources Law
JIA	Journal of International Arbitration
JWEL&B	Journal of World Energy Law & Business
KPP	Kwartalnik Prawa Publicznego
NILR	Netherlands International Law Review
OŚPiP	Ochrona Środowiska. Prawo i Polityka
PE	Polityka Energetyczna
PEur	Przegląd Europejski
PiP	Państwo i Prawo
PiŚ	Prawo i Środowisko
PPOŚ	Przegląd Prawa Ochrony Środowiska
PS	Przegląd Sejmowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RECIEL	Review of European Community & International Environmental Law

RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SE	Studia Europejskie
TEL	Transnational Environmental Law
TILJ	Texas International Law Journal
WE	Wspólnoty Europejskie
YARS	Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies
Zb.Orz.	Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości

3. Organy orzekające

SPI	Sąd Pierwszej Instancji (po 1.12.2009 r. – Sąd)
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (przed 1.12.2009 r. – Europejski Trybunał Sprawiedliwości)

4. Inne skróty

BIT	dwustronny traktat inwestycyjny (ang. <i>bilateral investment treaty</i>)
ISO	niezależny operator systemu (ang. <i>independent system operator</i>)
ITO	niezależny operator przesyłu (ang. <i>independent transmission operator</i>)
MG	Minister Gospodarki
MŚ	Minister Środowiska
RG	Rzecznik Generalny
RM	Rada Ministrów
TPA	zasada dostępu stron trzecich (ang. <i>third party access</i>)
UE	Unia Europejska
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
URE	Urząd Regulacji Energetyki
WE	Wspólnota Europejska
WTO	Światowa Organizacja Handlu (ang. <i>World Trade Organization</i>)